

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Eleny Kováčovej a členov senátu JUDr. Aleny Poláčkovej, PhD. a JUDr. Jozefa Milučkého v právnej veci žalobcov: **1) Bc. J. B., narodený X.**, bytom v B., J., **2) M. Ž., narodený X.**, bytom v B., obaja zastúpení advokátom Mgr. Michalom Šalingom, so sídlom v Bratislave, Chrobákova 1, proti žalovanému: **Obvodný úrad Bratislava, odbor všeobecnej vnútornej správy**, so sídlom v Bratislave B., Staromestská 6, o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia žalovaného č. OVVS:2010/22804/HI zo dňa 20. augusta 2010, konajúc o odvolaní žalobcov v prvom a druhom rade proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 4S 326/2010-32 zo dňa 18. novembra 2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č.k. 4 S 326/2010-32 zo dňa 18. novembra 2011, **p o t v r d z u j e .**

Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania **n e p r i z n á v a .**

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Bratislave napadnutým rozsudkom č. k. 4S 326/2010-32 zo dňa 18. novembra 2011 zamietol žalobcu žalobcov v prvom a druhom rade proti rozhodnutiu žalovaného č. OVVS:2010/22804/HI zo dňa 20. augusta 2010, ktorým žalovaný zamietol odvolanie žalobcov a potvrdil rozhodnutie Mestskej časti Bratislava – Petržalka, zastúpenej

starostom, č. Matr.8766/2010 zo dňa 14. mája 2010, ktorým podľa § 1 ods. 1, § 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších prepisov (ďalej len zákon o rodine), § 4 ods. 1 zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o matrikách) nebolo vyhovené žiadosti žalobcov v prvom a druhom rade o uzavretie manželstva.

Krajský súd v odôvodnení poukázal na ustanovenia čl. 13 ods. 1 a ods. 4, čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky. Uviedol, že z ustanovení § 1, § 2 zákona o rodine vyplýva, že manželstvo je trvalým spoločenstvom dvoch osôb rôzneho pohlavia; ide o manželstvo monogamné. Podľa názoru krajského súdu bol dodržaný zákonný postup, keď prvostupňové rozhodnutie vydal starosta Mestskej časti Bratislava – Petržalka (čl. 71 Ústavy Slovenskej republiky, § 27 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, § 29, § 17 ods. 3 zákona č. 347/1990 Zb. o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave, § 4 ods. 1 zákona o matrikách). O odvolaní proti rozhodnutiu starostu mestskej časti rozhodol jeho nadriadený orgán – žalovaný. Zo strany správnych orgánom nebolo porušené ľudské právo žalobcov, tak ako to má na zreteli čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (publikovaného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 209/1992 Zb.; Ďalej len Dohovor). Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných. Krajský súd ďalej uviedol, že žiadne ustanovenie Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ani čl. 14) nezakladá právo na uzavretie manželstva osobami rovnakého pohlavia. Vydané rozhodnutia správnych orgánov nezasahovali do existujúceho súkromného a rodinného života žalobcov.

Podľa názoru krajského súdu vydané rozhodnutia nemožno považovať za diskriminačné voči žalobcom ani z hľadiska úpravy zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len antidiskriminačný zákon), pretože žalobcovia nimi neboli diskriminovaní z hľadiska sexuálnej orientácie, rodu alebo iného postavenia (§ 2 antidiskriminačného zákona). Žiadosti žalobcov o uzavretie manželstva nemohlo byť vyhovené nie z dôvodu sexuálnej orientácie, iného postavenia, ale z dôvodu, že

uzavretie manželstva je za súčasnej právnej úpravy možné len medzi mužom a ženou. Žalobcovia tento základný zákonný predpoklad nespĺňajú. Krajský súd sa stotožnil s názorom žalovaného, že tento nemohol postupovať nad rámec existujúcej právnej úpravy. Krajský súd nezistil v konaní správnych orgánov takú vadu, ktorá by mohla spôsobiť nezákonnosť vydaného rozhodnutia (pôvodný nezákonný postup spočívajúci v zaslaní oznámenia matriky zo dňa 13. apríla 2010 bol konvalidovaný následnými rozhodnutiami vydanými v súlade so Správnym poriadkom).

Proti tomuto rozsudku podali žalobcovia v prvom a druhom rade v zákonnej lehote odvolanie, v ktorom navrhli rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie; v prípade potvrdenia rozsudku krajského súdu navrhli vo výroku rozsudku odvolacieho súdu pripustiť dovolanie podľa § 238 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu; uplatnili si náhradu trov odvolacieho konania. Žiadali nariadiť odvolacie pojednávanie, na ktorom sa chcú k veci vyjadriť osobne a nesúhlasia, aby príslušný súd rozhodol bez nariadenia pojednávania. Majú za to, že súd prvého stupňa sa nedostatočne, resp. vôbec nevyporiadal s otázkou základných ľudských práv a slobôd – konkrétne s právom na súkromný a rodinný život podľa čl. 8 v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len Dohovor). Súd prvého stupňa sa nezaoberal komparáciou faktickej roviny manželstva, ktorá existuje medzi osobami rozdielneho pohlavia, de facto ale aj de jure, a ktorá tiež existuje medzi osobami rovnakého pohlavia, avšak vzhľadom na existujúcu právnu úpravu, resp. jej absenciu, táto existuje iba de facto. Súd prvého stupňa sa nezaoberal ani komparáciou definície rodiny, domácnosti a osôb blízkych bez ohľadu na pohlavie. Podľa názoru žalobcov je ustanovenie § 1 ods. 1 zákona o rodine diskriminačné (na základe sexuálnej orientácie, rodinného stavu, rodu alebo iného postavenia, ďalej z dôvodu pohlavia, pohlavnej alebo rodovej identifikácie) a obmedzuje základné práva a slobody osôb rovnakého pohlavia (právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti, práva na ochranu mena, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života a zákaz diskriminácie). Uvedené ustanovenie teda priamo diskriminuje a vytvára právnu neistotu pri partnerskom spolunažívaní osôb rovnakého pohlavia. Ani v jednom ustanovení zákona o rodine sa nespomína sexuálna orientácia osôb, ktoré vstupujú do manželstva, čo podľa názoru žalobcov znamená, že do manželstva môžu vstúpiť aj osoby s inou sexuálnou orientáciou, pričom musí byť splnená len

jedna podmienka, a to aby to bol muž a žena. Z toho podľa názoru žalobcov vyplýva, že v zákone o rodine pri uzavretí manželstva je rozhodujúce pohlavie, teda rod. Preto žalobcovia sú diskriminovaní z dôvodu rodu (pohlavia) a nie ich sexuálnej orientácie. Žalobcovia poukázali na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky (PL. ÚS 8/04, PL. ÚS 33/95, I. ÚS 34/96, PL. ÚS 21/2000, PL. ÚS 18/97, III. ÚS 64/2000, I. ÚS 13/2000, II. ÚS 94/95, PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98, II. ÚS 59/97) a Európskeho súdu pre ľudské práva (Evans v. Veľká Británia, č. sťažnosti 6339/05 - § 73; Pretty v. Veľká Británia, č. sťažnosti 2346/02 - § 88; vec Dudgeon, A 1993, č. 259; Rees Case, Series a 1986, č. 106; Cossey Case, Series a 1990, č. 184) a Toonen v. Australia CCPR/C/50/D488/1992. Na záver uviedli, že hodnoverne a konkrétnymi príkladmi preukázali rozdiel v zaobchádzaní s inou porovnateľnou osobou. Preukázali dôvod, kvôli ktorému došlo k diskriminácii a z ktorého je diskriminácia zakázaná. Medzi dôvodom namietanej diskriminácie a vzniknutou nevýhodou existuje príčinná súvislosť. Žalovaný súdu neposkytol dostatočné vysvetlenie, prečo nemohlo dôjsť k prípadnej diskriminácii žalobcov, teda žalovaný nevyvrátil domnienku prípadného porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.

Žalovaný v písomnom vyjadrení k odvolaniu žalobcov v prvom a druhom rade navrhol rozsudok krajského súdu potvrdiť. Uviedol, že zákon o rodine nediskriminuje žalobcov na základe sexuálnej orientácie, pretože k uzavretiu manželstva je rozhodujúce pohlavie snúbencov, teda rod a nie sexuálna orientácia. Konaním správneho orgánu nedošlo k priamej diskriminácii podľa § 2a ods. 2 antidiskriminačného zákona, pretože nedochádza k diskriminácii párov rovnakého pohlavia, ktoré chcú uzavrieť manželstvo, voči iným párom rovnakého pohlavia, ktoré by sa považovali za osoby v porovnateľnej situácii. Podľa názoru žalovaného je zákon o rodine v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a právom Európskej únie, ktoré ponecháva na vôli členských štátov právnu úpravu inštitútu manželstva. V Slovenskej republike absentuje právny predpis, ktorý by povoľoval uzatvoriť manželstvo alebo registrované partnerstvo osobám rovnakého pohlavia, čo však nie je v rozpore s právnou úpravou Európskej únie. V Európskej únii nie je prijatý doposiaľ žiadny záväzný právny akt ukladajúci členským štátom povinnosť prijať zákon o zväzkoch (manželstve, registrovanom partnerstve) medzi osobami rovnakého pohlavia. Žalovaný postupoval v súlade s článkom 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ako aj s čl. 8 a čl. 14 Dohovoru, ktoré nezakladajú právo na uzavretie manželstva osobám rovnakého pohlavia.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 v spojení s § 246c ods. 1 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku) preskúmal odvolaním napadnutý rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, súc viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania podľa § 212 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, a dospel k záveru, že odvolanie žalobcov v prvom a druhom rade nie je dôvodné. Rozhodol bez nariadenia odvolacieho pojednávania v zmysle § 250ja ods. 2, § 214 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku s ohľadom na to, že išlo o posúdenie správnosti aplikácie hmotnoprávneho predpisu na predmetnú právnu veci (§ 1 zákona o rodine, § 2, § 2a antidiskriminačného zákona, zákona o matrikách, čl. 8, 12 a čl. 14 Dohovoru, čl. 2 ods. 2, čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky) a skutkový stav medzi účastníkmi konania sporný nebol (bližšie napríklad rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Varela Assalino proti Portugalsku z 25. apríla 2002, č. sťažnosti 64336/01). Nenariadenie pojednávania nebolo v rozpore s verejným záujmom; súd nepovažoval za potrebné vykonať dokazovanie podľa § 250ja ods. 2 druhá veta Občianskeho súdneho poriadku, nakoľko skutkový stav medzi účastníkmi sporný nebol a vykonanie ďalšieho dokazovania by skutkový stav nezmenilo. Termín verejného vyhlásenia rozsudku bol zverejnený minimálne päť dní vopred na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke www.nsud.sk v súlade s § 156 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. V predmetnej právnej veci je potrebné zohľadniť aj špecifiká správneho súdnictva, ktorého úlohou nie je nahradzovať činnosť orgánov verejnej správy, ale len preskúmať **zákonnosť** ich postupov a rozhodnutí na základe žalôb alebo opravných prostriedkov (§ 244 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), teda to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených žalobou rešpektovali príslušné hmotnoprávne a procesnoprávne predpisy. Preto treba vziať do úvahy, že správny súd nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy (pozri napríklad uznesenia Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 382/2011 z 8. septembra 2011, sp. zn. IV. ÚS 396/2011 z 22. septembra 2011, sp. zn. IV. ÚS 214/2011 z 25. mája 2011). Navyše, žalobcovia sa osobne spolu so svojím právnym zástupcom zúčastnili na pojednávaní pred súdom prvého stupňa dňa 18. novembra 2011 (č.l. 25 – 27 súdneho spisu), na ktorom im bolo umožnené sa v plnej miere vo veci vyjadriť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z obsahu súdneho spisu, ktorého súčasťou je aj administratívny spis žalovaného č. OVVS:2010/22804/H1, zistil, že žalobcovia v prvom a druhom rade dňa 23. marca 2010 požiadali Miestny úrad Mestskej časti Bratislava – Petržalka, matričný úrad (ďalej aj len prvostupňový správny orgán) o uzavretie manželstva

a zároveň požiadali o nezverejňovanie osobných údajov a vydanie rozhodnutia podľa § 46 a nasl. Správneho poriadku s poukazom na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Sžo/82/2007 z 3. marca 2008. V žiadosti poukázali na Ústavu Slovenskej republiky, Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, Chartu základných práv a slobôd, Chartu základných práv Európskej únie, Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európsky dohovor o voľnom pohybe osôb, tovaru a služieb, ako aj Zmluvu o Európskej únii a Zmluvu o fungovaní Európskej únie vrátane ich Protokolov a príloh. Prvostupňový správny orgán dňa 14. mája 2010 vydal rozhodnutie č. Matr.8766/2010, ktorým nevyhovel žiadosti žalobcov o uzavretie manželstva s poukazom na § 1, § 2 zákona o rodine a § 4 ods. 1 zákona o matrikách, nakoľko obaja žiadatelia o uzavretie manželstva sú rovnakého, mužského pohlavia, čo nekorešponduje s ustanovením § 1 ods. 1 zákona o rodine.

Žalovaný ako druhostupňový správny orgán rozhodnutím č. OVVS:2010/22804/Hl. zo dňa 20. augusta 2010 uvedené rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu potvrdil. Poukázal na čl. 2 ods. 2, čl. 13, čl. 41 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Poukázal na to, že v zákone o rodine je manželstvo definované ako zväzok muža a ženy, ide teda o zväzok dvoch osôb rozdielneho pohlavia, a preto rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu považoval za zákonné.

V predmetnej právnej veci je medzi účastníkmi konania spornou otázkou možnosť uzavretia manželstva osobami rovnakého pohlavia v podmienkach Slovenskej republiky.

Ochrana manželstva, rodičovstva a rodiny je garantovaná Ústavou Slovenskej republiky v článku 41 ods. 1 prostredníctvom vykonávacieho zákona, ktorým je zákon o rodine. Garanciu tohto ústavného práva je však nevyhnutné vnímať v kontexte článku 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sa možno domáhať práv vyplývajúcich (okrem iných) z ústavného článku 41 len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú. Článkom 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sa znižuje dostupnosť taxatívne určených práv a slobôd pre jednotlivca. Ak zákon, ktorý príslušné základné právo alebo slobodu vykonáva, nezakladá právny nárok na domáhanie sa základného práva v niektorých okolnostiach alebo ak nezakladá právny nárok na domáhanie sa základného práva skupinou osôb, následkom je, že aj v takom prípade sa základné právo alebo sloboda priznáva ako ústavné právo, ale v konaní pred orgánom výkonnej moci alebo súdnej moci nemožno

dosiahnuť vydanie individuálneho aktu aplikácie práva v prospech konkrétnej osoby (pozri aj Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár, 2. vydanie. Heuréka 2007, s. 573, 574). Uvedené ústavné obmedzenie niektorých základných práv a slobôd sa však relativizuje v spojení s článkom 7 ods. 2, ods. 5 a čl. 154c Ústavy Slovenskej republiky, konkrétne právne záväznými aktmi Európskej únie, ktoré majú prednosť pred zákonom, a medzinárodnými zmluvami, ktoré majú prednosť pred zákonom (pôjde o medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd). Pôjde teda o primárne právo Európskej únie a záväzné sekundárne právo Európskej únie, Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len Charta) a Dohovor. K týmto dokumentom sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadrí v ďalšej časti odôvodnenia po podaní výkladu ustanovení zákona o rodine.

V podmienkach Slovenskej republiky je inštitút manželstva upravený v zákone o rodine a je definovaný (čl. 1 základných zásad, § 1, § 2) ako zväzok muža a ženy; manželstvo vzniká na základe ich dobrovoľného a slobodného rozhodnutia uzavrieť manželstvo po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom:

- ide o muža a ženu,
- súhlasné vyhlásenie snúbencov (muža a ženy),
- verejné súhlasné vyhlásenie pred orgánom obce alebo mestskej časti, ktorá vedie matriku, alebo pred orgánom registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, alebo v cudzine pred orgánom Slovenskej republiky na to určeným,
- v prítomnosti dvoch svedkov,
- neexistujú okolnosti vylučujúce uzavretie manželstva.

Zákonodarca jednoznačným spôsobom určuje, že manželstvo môže vzniknúť len medzi mužom a ženou, teda osobami rozdielneho pohlavia. Zákonodarca považoval základné zásady za právne vyjadrenie mravných postulátov. Už v priebehu historického vývoja

rodinného práva mali morálne normy dôležité miesto pri realizácii rodinnoprávných vzťahov. Pre rodinné právo je špecifické preberať morálne pravidlá a dávať im normatívny charakter. Ide o normy imperfektné - neobsahujúce sankciu (bližšie pozri dôvodovú správu k zákone o rodine dostupnú na www.nrsr.sk). Z uvedeného vyplýva, že úmyslom zákonodarcu bolo umožniť založenie manželstva výlučne osobám rozdielneho pohlavia, nie však rovnakého pohlavia. Zákon o rodine nezakladá právny nárok na domáhanie sa základného práva uzavrieť manželstvo osobami rovnakého pohlavia; následkom je, že hoci sa aj v tomto prípade základné právo priznáva žalobcom ako ústavné právo (za podmienky uzavretia manželstva so ženou), v konaní pred orgánom štátu, teda orgánom výkonnej moci alebo súdnej moci, nemožno v predmetnej právnej veci dosiahnuť vydanie individuálneho aktu aplikácie práva (rozhodnutia) v prospech žalobcov v prvom a druhom rade.

V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého štátne orgány (teda aj súdy a orgány verejnej správy) môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. *Conditio sine qua non* v materiálnom právnom štáte je dôsledné dodržiavanie kompetencií orgánmi verejnej moci. Ústavný súd Slovenskej republiky podal výklad citovaného čl. 2 ods. 2 uznesením sp. zn. I. ÚS 3/98 z 5. februára 1998, ktorý bol publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 49/1998 Z. z. a podľa čl. 128 Ústavy Slovenskej republiky je všeobecne záväzný odo dňa jeho vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky 24. februára 1998, nasledovne:

„1. Článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v časti: „Štátne orgány môžu konať... v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ zodpovedá konanie orgánu štátu v rozsahu zákona bez výnimky a súčasne zákonom ustanoveným spôsobom. Tento výklad platí aj vtedy, keď sa orgán štátu domnieva, že iný štátny orgán konal spôsobom, ktorý nebol v súlade s Ústavou Slovenskej republiky. Údajné protiústavné konanie jedného orgánu štátu nie je pre iný štátny orgán dôvodom, aby konal inak ako v rozsahu zákona a zákonom ustanoveným spôsobom.

2. Len taký postup orgánov štátu, ktorý zohľadňuje ústavné princípy citovaného ustanovenia čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky spôsobom a v rozsahu uvedenom vyššie pod bodom 1, je naplnením princípu právnej istoty ako nedielnej súčasť právneho štátu v zmysle čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Keďže zákon o rodine neumožňuje osobám rovnakého pohlavia uzatvoriť manželstvo, orgány verejnej správy (prvostupňový aj druhostupňový správny orgán) ani súd nemôžu konať nad rámec svojej kompetencie a zákona o rodine a umožniť im uzavrieť manželstvo, pretože by porušili čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 1 a § 1 ods. 1 zákona o rodine. V Slovenskej republike v súčasnosti nie je kodifikovaná možnosť uzatvoriť manželstvo, resp. registrované partnerstvo osobami rovnakého pohlavia.

Na oblasť rodinného práva nemožno aplikovať ani antidiskriminačný zákon, tak ako sa domáhali žalobcovia v prvom a druhom rade. Citovaný zákon upravuje uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania a ustanovuje prostriedky právnej ochrany, ak dôjde k porušeniu tejto zásady, a to v oblastiach, ktoré sú v ňom zakotvené. Vyplýva to aj z dôvodovej správy k uvedenému zákonu (číslo parlamentnej tlače 566). Ide o nasledovné oblasti: oblasť pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní. Do antidiskriminačného zákona boli transponované dve Smernice Rady, a to Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorá ustanovuje zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový a etnický pôvod a Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti. Obe uvedené Smernice sa týkajú rovnakých oblastí ako slovenský antidiskriminačný zákon, nevzťahujú sa na zákaz diskriminácie v oblasti rodinného práva. Krajský súd preto nepochybil, keď v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že žalobcovia neboli diskriminovaní na základe antidiskriminačného zákona (z dôvodu sexuálnej orientácie, rodu alebo iného postavenia).

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa tiež zaoberal otázkou, či Slovenská republika ratifikovala medzinárodnú zmluvu, ktorá má prednosť pred zákonom v zmysle čl. 7 ods. 5, čl. 154c Ústavy Slovenskej republiky, alebo či existuje právne záväzný predpis Európskej únie (čl. 7 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky), ktoré by priamo ukladali povinnosť Slovenskej republike uznať manželstvo alebo registrované partnerstvo osôb rovnakého pohlavia.

Charta základných práv Európskej únie (publikovaná v Úradnom vestníku Európskej únie pod č. C 303/1, 14. decembra 2007), záväzná pre členské štáty Európskej únie, v článku

9 upravuje právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu, tak že priamo odkazuje na vnútroštátne zákony, ktoré upravujú výkon týchto práv („*Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu sa zaručuje v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon týchto práv.*“). Z Komentára k Charte (publikovaného v Úradnom vestníku Európskej únie pod č. C 303/17, 14. decembra 2007) vyplýva, že rozsah článku 9 je širší a zahŕňa v sebe aj iné ako tradičné formy manželstva, za podmienky, že tieto sú upravené vnútroštátnymi zákonmi jednotlivých členských štátov. Kľúčovú úlohu má teda národná legislatíva a v rámci nej široké možnosti vnútroštátnych pravidiel týkajúcich sa manželstva s ohľadom na sociálne a kultúrne vnímanie konkrétnej spoločnosti. Článok 9 neobsahuje žiadne zakazujúce obmedzenia pri prístupe k právu uzavrieť manželstvo. To však neznamená, že ide o absolútne právo; nie je možné, aby akýkoľvek pár, ak si to želá, uplatňoval svoje právo na uzavretie manželstva na príslušnom orgáne bez splnenia zákonných podmienok. Vnútroštátna úprava väčšiny členských štátov Európskej únie predpokladá, že manželstvo uzatvorí osoba rôzneho pohlavia (s výnimkou Holandska, Belgicka). Vzhľadom na značnú diverzitu vnútroštátnych úprav týkajúcich sa manželstva je článok 9 koncipovaný neutrálne a *expressis verbis* neurčuje pohlavie osôb, ktoré môžu manželstvo uzatvoriť; zároveň však priamo odkazuje na vnútroštátnu právnu úpravu. Európska únia od členských štátov nevyžaduje, aby akceptovali manželstvá, resp. registrované partnerstvá osôb rovnakého pohlavia, ani členským štátom neprikazuje právne upraviť zväzky osôb rovnakého pohlavia a ponecháva riešenie tejto otázky na členské štáty a ich vnútroštátnu legislatívu. V Slovenskej republike v súčasnosti neexistuje právna úprava manželstva osôb rovnakého pohlavia, ani právna úprava registrovaného partnerstva osôb rovnakého pohlavia. Preto správne orgány oboch stupňov aj súd prvého stupňa postupovali správne, keď nevyhoveli žiadosti žalobcov o uzatvorenie manželstva.

Ďalším právne záväzným dokumentom (čl. 154c ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, 209/1992 Zb.) vzťahujúcim sa na vec je Dohovor, ktorý v článku 12 uvádza, že muži a ženy spôsobilí vekom na uzavretie manželstva majú právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva. Aj podľa názoru Európskeho súd pre ľudské práva je riešenie manželstva osôb rovnakého pohlavia ponechané na vnútroštátnu legislatívu členských štátov Rady Európy.

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len EŠLP) sa vo veci *Schalk a Kopf proti Rakúsku*, z 24. júna 2010, č. sťažnosti 30141/04, zaoberal možným porušením práv

sťažovateľov (osôb rovnakého pohlavia), ktorým nebolo umožnené uzatvoriť manželstvo. EŠLP poznamenal, že v rámci Európy neexistuje konsenzus týkajúci sa manželstva osôb rovnakého pohlavia. Otázka, či umožniť alebo neumožniť uzatvorenie manželstva osobám rovnakého pohlavia je ponechaná na vnútroštátnu úpravu členských štátov. Manželstvo má hlboký sociálny a kultúrny význam, ktorý sa medzi jednotlivými spoločnosťami môže líšiť. EŠLP pripomenul, že nemôže svojím vlastným rozhodnutím nahradiť rozhodnutie vnútroštátnych orgánov, ktoré najlepšie môžu posúdiť a reflektovať na potreby spoločnosti, preto podľa jeho názoru článok 12 Dohovoru neukladá členským štátom povinnosť uznať žiadosť osôb rovnakého pohlavia o uzatvorenie manželstva. EŠLP následne dospel k záveru, že nedošlo k porušeniu článku 12 Dohovoru.

EŠLP sa v citovanom rozsudku vo veci *Schalk a Kopf* zaoberal aj aplikáciou čl. 8 v spojení s čl. 14 Dohovoru na manželstvo osôb rovnakého pohlavia. Je nepochybné, že vzťah párov rovnakého pohlavia (ako je to aj v prípade žalobcov v predmetnej právnej veci) patrí pod pojem „súkromný život“ tak ako ho upravuje článok 8 Dohovoru. Na účely článku 8 Dohovoru stabilné spolužitie párov rovnakého pohlavia patrí pod pojem „rodinný život“ rovnako ako vzťah párov rozdielneho pohlavia v totožnej situácii. EŠLP zdôraznil, že Dohovor a jeho články je potrebné vykladať vo vzájomnej súvislosti. Vzhľadom na to, že čl. 12 Dohovoru neukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť párom rovnakého pohlavia prístup k manželstvu, ani čl. 14 v spojení s čl. 8 Dohovoru (ide o ustanovenia so všeobecnejším účelom a rozsahom ako článok 12) túto povinnosť členským štátom neukladajú. Preto EŠLP uzavrel, že členské štáty majú mieru voľnej úvahy v obmedzení práva na prístup k manželstvu tak vzhľadom na článok 12, ako aj články na 8 a 14 Dohovoru. EŠLP následne rozhodol, že nedošlo k porušeniu článku 14 v spojení s článkom 8 Dohovoru. Najvyšší súd Slovenskej republiky súc viazaný rozhodnutiami EŠLP podľa § 135 ods. 1 druhá veta v spojení s § 246c ods. 1 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku je tiež názoru, že právna úprava manželstva, resp. registrovaného partnerstva osôb rovnakého pohlavia je ponechaná členským štátom na úvahu a na ich vnútroštátnu legislatívu. EŠLP, Dohovor, ani Európska únia a Charta do tejto kompetencie členských štátov nezasahujú a ani direktívne neprikazujú tieto inštitúty legálne upraviť a akceptovať. V Slovenskej republike v súčasnosti zákon o rodine neumožňuje uzatvoriť manželstvo osobám rovnakého pohlavia a nie je kodifikovaný ani inštitút registrovaného partnerstva. Ako bolo uvedené vyššie, v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 9 Charty základných práv Európskej únie, článkov 8,

12 a 14 Dohovoru, § 1 ods. 1 zákona o rodine sa žalobcovia v prvom a druhom rade nemôžu úspešne domáhať uzatvorenia manželstva, keďže ide o partnerov rovnakého pohlavia.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti a citované právne predpisy sa krajský súd nemusel zaoberať komparáciou faktickej roviny manželstva a definíciou rodiny, domácnosti a blízkych osôb bez ohľadu na pohlavie, tak ako to namietali žalobcovia. Uvedená komparácia by konečné rozhodnutie súdu vo veci nezmenila.

K citácii rozhodnutí EŠLP obsiahnutej v odvolaní žalobcov Najvyšší súd Slovenskej republiky uvádza, že na ňu nemohol prihliadnuť, pretože sa vzťahuje na iné skutkové situácie. Vo veci *Evans proti Spojenému kráľovstvu* (č. sťažnosti 6339/05) odsek 73, na ktorý sa odvolávajú žalobcovia, vo veci *Pretty proti Spojenému kráľovstvu* (č. sťažnosti 2346/02) odsek 88, na ktorý sa odvolávajú žalobcovia, ide o práva na rešpektovanie rodinného života. V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na rozsudok EŠLP vo veci *Schalk a Kopf* uvedený vyššie, ktorý otázku čl. 8, 12 a 14 Dohovoru pri pároch rovnakého pohlavia vyriešil priamo.

Rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, citované žalobcami a ktoré sú uvedené vyššie v odôvodnení tohto rozsudku, sa týkajú duchovných cirkví, núteného výkonu rozhodnutí v exekučnom konaní, nesúlady ustanovenia § 8 ods. 8 antidiskriminačného zákona s čl. 1 ods. 1 a s čl. 12 ods. 1 prvou vetou a ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, nesúlady zákona č. 246/1993 Z. z. o zbraniach a streľive s čl. 25 ods. 2 a čl. 12 ods. 1 a ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, všeobecne záväzných nariadení obce a obmedzení súkromného života v súvislosti so zákonom č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, ukladania povinností všeobecne záväzným nariadením obce nad rámec zákona, ochrany obydlia pri vyst'ahovaní z bytu a poskytnutí bytovej náhrady. Je zrejmé, že uvedené rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sa týkajú skutkovo odlišných prípadov, preto na ne Najvyšší súd Slovenskej republiky v predmetnej právnej veci neprihliadol.

Vychádzajúc z uvedených skutočností Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje postup a rozhodnutie správnych orgánov oboch stupňov ako aj krajského súdu za súladné s § 1 ods. 1 zákona o rodine, so zákonom o matrike, s Ústavou Slovenskej republiky, čl. 9 Charty, čl. 8, 12 a 14 Dohovoru. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského

súdu v Bratislave č. k. 4S 326/2010-32 zo dňa 18. novembra 2011 ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku).

K žiadosti žalobcov o pripustenie dovolania Najvyšší súd Slovenskej republiky uvádza, že podľa § 246c ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku pre riešenie otázok, ktoré nie sú upravené v piatej časti Občianskeho súdneho poriadku sa primerane použijú ustanovenia prvej, tretej a štvrtej časti tohto zákona. Opravný prostriedok je v konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku prípustný len vtedy, ak je to v tejto časti ustanovené. Proti rozhodnutiu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky navyše opravný prostriedok nie je podľa tretej vety uvedeného ustanovenia zákona prípustný. Mimoriadnym opravným prostriedkom je aj dovolanie. Keďže zo žiadneho ustanovenia piatej časti Občianskeho súdneho poriadku – Správne súdnictvo – nevyplýva prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu súdu v správnom súdnictve, čo znamená, že najvyšší súd v správnom súdnictve nie je ani dovolacím súdom. Uvedený právny záver rešpektuje aj judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, podľa ktorej niet žiadnych pochybností o tom, že dovolanie je v správnom súdnictve neprípustné (napríklad sp. zn. II. ÚS 87/09, IV. ÚS 208/08, II. ÚS 125/2011). Ústavný súd poukázal tiež na to, že v civilnom dovolacom konaní dohliada najvyšší súd prostredníctvom inštitútu dovolania na procesnú čistotu a jednotnosť rozhodovania v súdnych konaniach, ktorých podstatou je v zásade spor o súkromné právo prerokúvaný od začiatku na všeobecnom súde, oproti tomu je správne súdnictvo preskúvaním zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy, teda orgánov inej ako súdnej sústavy. Už správne súdnictvo je kontrolou inej sústavy, a tak zákonodarca nepovažoval za rozumné a účelné, aby kontrola verejnej správy bola ešte kontrolovaná prostredníctvom inštitútu dovolania. Okrem toho správne súdnictvo nemusí byť zjednocované prostredníctvom dovolania, pretože druhostupňové rozhodovanie najvyššieho súdu v správnom súdnictve už túto funkciu plní. V danej súvislosti nesmie byť máťúce, že správne a civilné súdnictvo sú zhodou historických okolností obsiahnuté v jednom procesnom kódexe (IV. ÚS 208/08). Na základe uvedených skutočností preto Najvyšší súd Slovenskej republiky v predmetnej právnej veci vo výroku dovolanie nepripustil. Prípustnosti dovolania z dôvodu posúdenia právnej otázky zásadného významu sa možno domáhať v občianskom súdnom konaní, nie však v súdnom preskúvavacom konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku.

O náhrade trov odvolacieho konania Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 250k ods. 1, § 246c ods. 1 prvá veta Občianskeho súdneho poriadku a neúspešným žalobcom ich náhradu nepriznal a žalovanému v tomto konaní náhrada trov konania neprináleží.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.

V Bratislave dňa 19. decembra 2012

JUDr. Elena Kováčová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Dagmar Bartalská